

SOBRE LA QÜESTIÓ DE L'AUTODEFENSA OBRERAⁱ

Lev Trotski

25 d'octubre de 1939

Versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “Sobre la cuestión de la autodefensa obrera”, en, *Escritos*, tomo XI, volumen 1, pp. 136-146, Editorial Pluma, Bogotá, 1976

Tot Estat és una organització coercitiva de la classe dominant. El règim social roman estable mentre la classe dominant és capaç, per mitjà de l'estat, d'imposar la seua voluntat sobre les classes explotades. La policia i l'exèrcit són els instruments més importants de l'Estat. Els capitalistes renunciem (encara que si bé no totalment, ho fan en gran manera) a mantenir els seus propis exèrcits privats a favor de l'Estat per a evitar que la classe obrera cree les seues pròpies forces armades.

Mentre el sistema capitalista està en alça, inclús les classes oprimides perceben com quelcom natural el monopoli estatal de les forces armades.

Abans de l'última guerra mundial, la socialdemocràcia internacional no plantejà ni tan sols en els seus millor períodes la qüestió de l'armament dels obrers. I, el que és pitjor, rebutjava aqueixa idea com l'eco romàntic d'un passat remot.

Fou no fa mol que el jove proletariat de la Rússia tsarista dels primers anys d'aquest segle començà a procurar armar els seus destacaments de lluita. Açò revelà vivament la inestabilitat de l'antic règim. La monarquia tsarista es trobà cada vegada menys capaç de regular les relacions socials per mitjà de les seues agències normals, és a dir, la policia i l'exèrcit, i es veié obligada a recórrer cada vegada més a l'ajuda de les bandes voluntàries (les Centúries Negres amb els seus pogroms contra els jueus, els armenis, els estudiants, els obrers i altres)ⁱⁱ. Com a resposta els obrers, igual que diverses nacionalitats, començaren a organitzar els seus propis destacaments d'autodefensa. Aquestos fets indicaven ja el començament de la revolució.

A Europa la qüestió dels destacaments obrers armats es plantejà a finals de la guerra; als Estats Units encara més tard. En tots els casos, sense excepció, és la reacció capitalista la que comença primer a formar organitzacions de lluita especials, que coexisteixen paral·lelament amb la policia i l'exèrcit de l'Estat

burgès. Açò s'explica pel fet que la burgesia és més previsor i despiedada que el proletariat. Davall la pressió de les contradiccions de classe ja no descansa totalment en el seu propi Estat, puix que aquest té encara les mans nugades, en certa mesura, per normes "democràtiques". L'aparició d'organitzacions combatents "voluntàries" l'objectiu de les quals és la supressió física del proletariat constitueix un símptoma inequívoc que començà la desintegració de la democràcia, pel fet que ja no és possible controlar les contradiccions de classe pels vells mètodes.

L'esperança dels partits reformistes de la Segona i la Tercera Internacional, i també dels sindicats, que els organismes de l'Estat democràtic les anaven a defensar de les bandes feixistes demostrà sempre i en totes bandes ser una il·lusió. Quan es donen crisis serioses, la policia invariablement adopta respecte a les bandes contrarevolucionàries una amistosa neutralitat, quan no col·labora amb d'elles directament. Tanmateix, l'extrema vitalitat de les il·lusions democràtiques fa que els obrers tarden molt a encarar l'organització dels seus propis destacaments de lluita. El nom d'"autodefensa" correspon plenament a les seues intencions, almenys en la primera etapa, perquè l'atac, invariablement, prové de les bandes contrarevolucionàries. El capital monopolista que les recolza entaula una guerra *preventiva* contra el proletariat per a impedir-li fer una revolució socialista.

El procés del qual sorgeixen els destacaments obrers d'autodefensa està inseparablement lligat al curs de la lluita de classes en cada país i reflecteix, per tant, els seus inevitables avanços i retrocessos, els seus fluxos i refluxos. La revolució no esclata en una societat a través d'un tranquil procés ininterromput sinó a través d'una sèrie de convulsions separades per intervals ben definits, a vegades prolongats, durant els quals es modifiquen tant les relacions polítiques que la idea mateixa de revolució sembla perdre tota connexió amb la realitat.

Per això la consigna d'unitats d'autodefensa trobarà eco una vegada, i en una altra oportunitat sonarà com una veu clamant en el desert, i després, després d'un temps, es popularitzarà novament.

Aquest procés contradictori s'observa amb especial claredat en la França dels últims anys. Com a conseqüència de la crisi econòmica en augment, al febrer de 1934 la reacció sortí obertament a l'ofensiva. Les organitzacions feixistes van créixer ràpidament. D'altra banda, es feu popular en els rengles de la classe obrera la idea de l'autodefensa. Fins al reformista Partit Socialista es veié obligat a formar a París quelcom semblant a un aparell d'autodefensa.

La política del "front popular", és a dir, la submissió total de les organitzacions obreres a la burgesia, postergà el perill de la revolució per a un futur incert i

permeté a la burgesia eliminar de la seua agenda el colp feixista. Més inclús, alliberada del perill intern immediat i veient-se enfrontada a una amenaça provenint de l'exterior que s'intensificava dia a dia, la burgesia francesa començà a explotar immediatament, en funció dels seus objectius imperialistes, el fet que hi havia "salvat" la democràcia.

Novament es proclamà que la fi de la guerra imminent era la salvació de la democràcia. La política de les organitzacions obreres oficials va assumir un caràcter obertament imperialista. La secció de la IV^a Internacional, que havia realitzat un seriós avanç en 1934, es sentí aïllada en el període següent. La crida a l'autodefensa obrera semblava despenjat. De qui s'havia de defensar en realitat? Després de tot la "democràcia" havia triomfat en tota la línia... La burgesia francesa entrà en la guerra davall l'estendard de la "democràcia" i amb el suport de totes les organitzacions obreres oficials, el que li permeté al "radical-socialista" Daladier implantar immediatament un símil "democràtic" d'un règim totalitari.

La necessitat de les organitzacions d'autodefensa ressorgirà en el proletariat francès amb el creixement de la resistència revolucionària contra la guerra i l'imperialisme. El desenrotllament polític de França, i també d'altres països, està en l'actualitat inseparablement lligat a la guerra. L'increment del descontent de les masses donarà lloc primer a la reacció més salvatge dels de dalt. El feixisme militaritzat vindrà en auxili de la burgesia i del seu poder estatal. Per a la classe obrera el problema de l'organització de l'autodefensa serà qüestió de vida o mort. Tinguem en compte que llavors el proletariat disposarà d'una bona quantitat de rifles, fusells i canons.

Als Estats Units es donaren fenòmens similars, malgrat que es van reflectir de manera menys vívida. Després que els èxits de l'època de Roosevelt, traint totes les expectatives, donaren lloc en la tardor de 1937 a una prolongada declinació, la reacció començà a avançar de manera oberta i militant. El província major Hague es transformà immediatament en una figura "nacional"^{siii}. Els sermons amb mentalitat pogromista del Pare Coughlin van tenir ampli eco^{iv}. L'administració democràtica i la seua policia es replegaren davant les bandes del capital monopolista. En aquesta època la idea dels destacaments militars per a la defensa de les organitzacions i la premsa obrera començà a obtenir resposta favorable entre els obrers més conscients i els sectors més amenaçats de la petita burgesia, especialment els jueus.

El ressorgiment econòmic que començà al juliol de 1939, òbviamt relacionat amb l'expansió de l'armamentisme i la guerra imperialista, revifà la fe de les "Seixanta Famílies" en la seua democràcia. A això es va sumar, d'altra banda, el perill que Estats Units fóra arrossegat a la guerra. No era moment per a

desamarrar el vaixell! Tots els sectors de la burgesia estretiren rengles darrere d'una política de cautela i preservació de "la democràcia". La posició de Roosevelt en el Congrés s'està enfortint. Hauge i el Pare Coughlin es retiraren a quaters d'hivern. Simultàniament, el Comitè Dies^v, a què ni la dreta ni l'esquerra es prengueren seriosament en 1937, adquireix aquests darrers mesos una considerable autoritat. La burgesia una altra vegada està "tant contra el feixisme com contra el comunisme"; vol demostrar que pot enfrontar a tots els "extremismes" amb mesures parlamentàries.

En aquestes condicions la consigna d'autodefensa obrera no ajuda; perd el seu poder d'atracció. Després d'un estimulants començament és com si aqueixa consigna hagués arribat a un punt mort.

En alguns llocs és difícil d'assolir que els obrers presten atenció al problema. En d'altres, on gran quantitat d'obers es van unir als grups d'autodefensa, els dirigents no saben com utilitzar l'energia dels treballadors. L'interès s'esvaeix. Res d'inesperat o sorprenent hi ha en açò. Tota la història de les organitzacions obreres d'autodefensa presenta períodes d'alça i baixa que s'alternen constantment. Reflecteixen els espasmes de la crisi social.

Les tasques del partit proletari en allò que fa a l'autodefensa obrera sorgeixen de les condicions generals de la nostra època i de les seues fluctuacions particulars. És moltíssim més fàcil que grans sectors de la classe obrera participen en destacaments de lluita quan les bandes reaccionàries ataquen directament els seus piquets, els seus sindicats, la seua premsa, etcètera. No obstant, quan la burgesia considera més prudent abandonar les bandes irregulars i apel·lar a mètodes de dominació "democràtica" sobre les masses, l'interès dels treballadors en les organitzacions d'autodefensa minven inevitablement. És el que està succeint ara. ¿Significa això, no obstant, que en aquestes condicions hem d'abandonar la tasca d'armar a l'avantguarda obrera?

En absolut. Ara que ha començat la guerra donem més que mai per assentades la inevitabilitat i imminència de la revolució proletària internacional. Aquesta idea fonamental, que diferencia a la IV^a Internacional de la resta de les organitzacions obreres, determina tota la nostra activitat, inclús la que es refereix a l'organització dels destacaments d'autodefensa. Açò no implica, no obstant, no haver compte de les fluctuacions econòmiques i polítiques, amb els seus fluxos i refluxos conjunturals. Si ens basem únicament i exclusiva en la caracterització de conjunt de l'època, ignorant les seues etapes concretes, podem caure fàcilment en l'esquematisme, el sectarisme o la fantasia quixotesca. Amb cada tomb pronunciat dels esdeveniments adequem les nostres tasques bàsiques al canvi de la situació concreta d'aqueixa etapa determinada. En açò consisteix l'art de la tàctica.

Necessitarem quadres partidaris especialistes en problemes militars. Ells, per tant, hauran de continuar amb el seu treball pràctic i teòric inclús ara, en aquest moment de “marea baixa”. El seu treball teòric consistirà en l'estudi de la experiència de les organitzacions militars de combat dels bolxevics, els nacionalistes revolucionaris irlandesos i polonesos, els feixistes, les milícies espanyoles i d'altres semblants. Cal fer-se amb un programa d'estudis model i d'una biblioteca sobre aquestes qüestions, organitzar conferències, etcètera.

Al mateix temps s'ha de continuar, sense interrupcions, el treball de recollecció de dades. Hem d'ajuntar i estudiar retalls de diaris i d'altres mitjans informatius referents a tota mena d'organitzacions contrarevolucionàries i també als grups nacionals (jueus, negres i la resta), que en un moment crític poden jugar un rol revolucionari. De fet, açò servirà per a un aspecte important de la nostra tasca, la defensa contra la GPU.

Precisament tenint en compte la situació extremadament difícil en què es troba la Comintern (i en considerable mesura el servei secret de la GPU en l'estranger, que la Comintern manté) podem suposar que la GPU assestarà alguns cops violents a la IV^a Internacional. Hem de ser capaços de descobrir-los i esquivar-los a temps!

Junt amb aquest treball extremadament restringit, en el que han de participar només membres del partit, hem de crear organitzacions més àmplies, obertes, per a distints objectius particulars lligats d'una o altra manera a les futures tasques militars del proletariat. Els treballadors pertanyen a diverses classes d'organitzacions obreres esportives (d'atletes, boxejadors, de tir, etcètera) i també a societats corals i musicals. Quan hi haja un canvi en la situació política, aquestes organitzacions subsidiàries podran constituir la base immediata de destacaments amplis d'autodefensa obrera.

En aquest projecte de programa per a l'acció partim de la posició que les condicions polítiques d'aquest moment, sobretot el debilitament de la pressió del feixisme intern, limiten estretament les possibilitats de treball en el pla de l'autodefensa. I el cas és el mateix en allò que fa a la creació de destacaments militars de base estrictament classista.

El tomb decisiu a favor de l'autodefensa obrera es donarà només amb un nou col·lapse de les il·lusions democràtiques, el que, sota les condicions imperants en la guerra mundial, sobrevindrà ràpidament assumint proporcions catastròfiques.

Però, en compensació, la guerra està obrint ara, en aquest mateix moment,

possibilitats com ara les d'ensinistrament militar dels obrers que era impossible tan sols concebre-les en època de pau. I açò s'aplica no sols a la guerra sinó al període que la precedeix immediatament.

És impossible preveure totes les possibilitats pràctiques que se'ns presentaran; però indubtablement s'acreixeran amb cada dia que passa, a mesura que s'expandeixen les forces armades del país. Hem de dedicar una atenció especial a aquest problema, crear una comissió especial (o un cos d'autodefensa que s'engrandirà a mesura que siga necessari).

Principalment, hem d'aprofitar l'interès que despertà la guerra en els problemes militars i organitzar una sèrie de conferències sobre els tipus d'exèrcit i les tàctiques contemporànies. Les organitzacions obreres poden recórrer a especialistes militars que no tinguen absolutament cap lligam amb el partit i els seus objectius. Però aquest és només el primer pas.

Hem d'utilitzar els preparatius de guerra del govern per a entrenar militarment al nombre més gran possible de membres del partit i dels sindicats sobre els quals tinguem influència. Mentre mantenim plenament el nostre objectiu fonamental, la creació de destacaments militars de base classista, hem de lligar fermament la seua realització amb les condicions creades pels preparatius de guerra dels imperialistes.

Sense apartar-nos en res del nostre programa hem de parlar a les masses en un llenguatge que elles compreguen. “Nosaltres els bolxevics també volem defensar la democràcia, però no aquesta classe de democràcia dominada per seixanta reis sense corona. Primer agranem de la nostra democràcia els magnats capitalistes, després la defensarem fins a l'última gota de la nostra sang. Vostès, que no són bolxevics, ¿estan realment disposats a defensar *aquesta* democràcia? Però llavors, almenys, han de poder defensar-la amb tota la seua capacitat, de mode que no siga un instrument cec en mans de les Seixanta Famílies i els oficials burgesos que les serveixen. La classe obrera ha d'aprendre les qüestions militars per a extraure de les seues pròpies files el nombre més gran possible d'oficials.

”Hem d'exigir que l'Estat, que demà utilitzarà la sang obrera, done avui als treballadors la possibilitat de dominar el millor possible la tècnica militar per a aconseguir els objectius militars amb un mínim cost de vides humanes.”

“Per a aconseguir-ho, no basten un exèrcit i quarters regulars. Els obrers han de tenir l'oportunitat que se'ls done entrenament militar en les seues fàbriques, tallers i mines en determinades hores pagades pels capitalistes. Si els obrers hauran de donar les seues vides, els patriotes burgesos poden, almenys, fer un

petit sacrifici material.”

“L’Estat ha de lliurar un rifle a cada obrer capaç de portar armes i establir barraques de tir i artilleria per a l’ensinistrament militar en llocs accessibles als treballadors.”

La nostra agitació sobre la guerra i tota nostra política lligada a aquesta ha de ser tan independent respecte als pacifistes com als imperialistes.

“Aquesta guerra no és la nostra guerra. Els responsables d’ella són fonamentalment els capitalistes. Però en tant encara no som prou forts com per a enderrocar-los i hem de lluitar en el seu exèrcit, tenim l’obligació d’utilitzar les armes el millor possible.”

Les obreres també han de gaudir del dret a portar armes. Se’ls ha de donar l’oportunitat a la major quantitat possible d’obreres de rebre, a costa dels capitalistes, entrenament com a infermeres.

Així com qualsevol obrer explotat pels capitalistes tracta d’aprendre el millor possible les tècniques de la producció, qualsevol soldat proletari de l’exèrcit imperialista ha d’aprendre el millor possible l’art de la guerra per a ser capaç, quan canvien les condicions, d’aplicar-lo en benefici de la seua classe.

No som pacifistes. No. Som revolucionaris. I sabem quina perspectiva s’obri davant de nosaltres.

ⁱ “Sobre la qüestió de l’autodefensa obrera”. Amb autorització de la biblioteca de la Universitat de Harvard. Signat per “un no pacifista”. Traduïda per a d’aquesta obra per Marilynn Vogt. Durant tota la dècada del 30 Trotski cercà qualsevol oportunitat per a fer propaganda a favor de l’autodefensa obrera, és a dir, l’armament dels treballadors, de manera que aquests estigueren en condicions de defensar les seues organitzacions i drets contra els atacs dels feixistes i d’altres reaccionaris. Aquest tema pot trobar-se en els seus escrits sobre Alemanya i Espanya a partir de 1931, sobre França des de 1934, sobre els Estats Units començà en 1938, i en documents claus com és ara “La guerra i la Quarta Internacional (en *Escritos 1933-1934*) i *L’agonia del capitalisme i les tasques de la IV^a Internacional. Programa de transició*. L’article ací traduït s’ocupa del problema unes poques setmanes abans del començament de la Segona Guerra Mundial i explica perquè la resposta a la idea de l’autodefensa obrera és menor en les noves condicions creades per l’època bèl·lica. Trotski no veu raó per a descoratjar-se doncs que, siga com siga, són inevitables les fluctuacions en aqueixa resposta; i no veu raó per a abandonar els esforços per a promoure l’autodefensa, que pot continuar-se mitjançant d’un enfocament tàctic distint. En realitat, observa, l’arribada de la guerra obri possibilitats sense precedents de cara a l’ensinistrament dels treballadors en les arts militars. Trotski passa a exposar les idees que es difongueren com “política militar proletària” quan les presentà als dirigents del Socialist Workers Party set o vuit mesos després. És difícil precisar perquè l’article no fou publicat en cap forma quan va ser escrit. La seua signatura (“un no pacifista”) pot indicar que Trotski el concebí com un article de discussió potser destinat a un butlletí intern, i que pensà que podria provocar més discussió entre els seus camarades si no tenia la autoritat que suposava signar amb el seu nom. També és possible que hagués decidit posposar la seua publicació perquè la Quarta Internacional es trobava aleshores embrancada en una dura lluita interna per altres temes més urgents i no hagués volgut fer res que pogués distraure l’atenció sobre la consideració i resolució d’aqueixos altres temes.

ⁱⁱ Les Centuries Negres era el nom popular de l'Associació del poble rus i l'associació per a combatre la Revolució. Eren bandes de reaccionaris i rufians "patriòtics" que existiren durant la guerra civil russa. Foren organitzades amb el recolzament clandestí del govern tsarista i s'especialitzaven en portar a terme pogroms antisemites i terroritzaven els elements radicalitzats.

ⁱⁱⁱ Frank P. Hague (1876-1956): fou batlle demòcrata de Jersey City, Nova Jersey, durant trenta anys, de 1917 a 1947. En la dècada del 30 la seua administració notòriament corrupta usà el poder del govern i la violència policial i assassins mercenaris per a impedir l'organització en els sindicats de la CIO. Es prohibiren els piquets i aquells que distribuïen fullets sindicals eren engarjolats o expulsats de la ciutat.

^{iv} Pare Charles E. Coughlin: rector catòlic, començà la seua carrera en un programa de ràdio local en Detroit en la dècada del 20. Durant la depressió es convertí en portaveu nacional d'un incipient moviment feixista als Estats Units, líder de la "Unió Nacional per a la Justícia Social" i declarat admirador de l'alemanya nazi. Les seues tendències antiobreres i antisemites trobaren recolzament entre els grans capitalistes i els cercles catòlics.

^v El Comitè parlamentari per a investigar les activitats antinord-americanes (HUAC) fou encapçalat en 1939 per Martín Dies (1902-1972), un demòcrata senador per Texas. El comitè concità l'odi de radicals i liberals perquè esdevingué en un for per a "posar en evidència" als grups liberals i radicalitzats i sol·licitar la seua proscripció. Després de la Segona Guerra Mundial, el HUAC començà a citar testimonis i a violar els drets establerts en la primera i cinquena esmena; en la dècada del 30, no obstant, basà la seua actuació, fonamentalment, sobre testimonis voluntaris. El seu principal investigador, J. B. Matthews, havia estat membre del Partit Socialista a principis de la dècada del 30 i col·laborà amb els stalinistes en organitzacions frontistes com ara el Congrés Nord-americà contra la Guerra.